

Hatefulle ytringer eller ytringsfrihet?

Juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2021

Kand.nr: 214

Antall ord: 6475

INNHALDSFORTEGNELSE

1. Innledning	3
1.1 Tema og problemstilling.....	3
1.2 Avgrensning.....	5
1.3 Juridisk metode.....	6
2. Hoveddel.....	7
2.1 Ytringsfrihet.....	7
2.2 EMK art.10.....	7
2.3 FNs rasediskrimineringskonvensjon art. 4.	8
2.4 FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 20 nr.2.....	9
2.5 Straffeloven §185 – Hatefulle ytringer	10
2.5.1 Grunnvilkår 1 – Ytringen må være fremsatt offentlig.....	10
Alternativ 1	11
Alternativ 2	12
Alternativ 3	12
2.5.2 Grunnvilkår 2 – Ytringen må være rettet mot en vernet gruppe	13
2.5.3 Grunnvilkår 3 - Ytringen må være diskriminerende eller hatefull.....	14
2.6 Sterkere vern for politiske ytringer	17
2.7 Ytringsfrihet og sjikanøse ytringer	20
3. Avslutning	22
4. Litteraturliste.....	24

1. INNLEDNING

1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING

Tema for denne bacheloroppgaven er hatkriminalitet. Det kan være vanskelig å definere begrepet hatkriminalitet. Oppgaven vil derfor ta utgangspunkt i begrepet som Oslo politidistrikt har utarbeidet og benytter seg av: «Hatkriminalitet er straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av, eller som har bakgrunn i, hat eller negative holdninger til religion/livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering og/eller nedsatt funksjonsevne». ¹

Bakgrunnen for valg av tema og problemstilling er erfaringer jeg kom over i praksisåret mitt. Under praksisåret vokste bevegelsen Black Lives Matter (BLM) frem, etter at en svart mann ble drept på åpen gate i USA. Dette førte til protester mot rasisme og politivold rundt omkring i hele verden. Bevegelsen spredte seg også til Norge forsommeren 2020, og det ble avholdt store demonstrasjoner i Norges største byer. Parallelt med BLMs vekst i Norge, holdt også SIAN (Stopp Islameringen av Norge) demonstrasjoner i Oslo og Bergen. Deres formål er å «motarbeide, stoppe og reversere islamiseringen av Norge». ² Ved flere anledninger har SIAN blitt anmeldt for hatefulle ytringer. Som følge av demonstrasjonene til BLM og SIAN blir mediebildet prydet av store folkemengder, enorme politiresurser og unge minoritetsungdommer i sammenstøt.

Som politi skal man beskytte ytringsfriheten, og legge til rette for at folk kan ytre seg fritt. Ved demonstrasjonene til SIAN ble det under appellene fremsatt ytringer som var nedsettende og usmakelige. På bakgrunn av disse erfaringene sitter jeg igjen med et spørsmål om hvor grove ytringer man som politi skal beskytte. Jeg ble interessert i å se på skillet mellom ytringsfriheten og hatefulle ytringer for å få svar på dette. Under praksisåret mitt opplevde jeg at det var lite fokus på hatkriminalitet. Det er et dagsaktuelt tema men jeg tror det fortsatt foreligger mange mørketall på dette området. Ved å dykke dypere i dette temaet håper jeg å få mer kunnskap, slik at jeg er bedre forberedt når jeg møter denne typen kriminalitet.

---

¹ Oslo Politidistrikt 2020: 5

² Sian 2021

Antall anmeldte hatkriminaliteter øker. I Oslo politidistrikt ble 278 forhold kodet som hatkriminalitet i 2019, noe som utgjør en økning på 17% fra året før.³ Videre ser man at antallet anmeldte lovbrudd, innenfor kategorien hatefulle ytringer og diskriminering i Norge lå på 330 anmeldelser i 2019.³ I riksadvokatens rundskriv om mål og prioriteringer tar han for seg hvilke forbrytelsestyper som skal gis høyest prioritet i politidistriktene. I rundskrivet for 2021 skriver riksadvokaten at «hatkriminalitet skal fremdeles vies særskilt oppmerksomhet».⁴ Videre skriver han at hatefulle ytringer mot blant annet minoriteter er et økende problem.

Man finner flere straffebestemmelser i straffeloven 2005 som omhandler hatkriminalitet. Straffeloven §185 om hatefulle ytringer og §186 om diskriminering regnes som kjernebestemmelsene innenfor hatkriminalitet. Man finner fem andre bestemmelser i straffeloven hvor hatefullt/diskriminerende motivasjon er lagt til i dens betydning. Disse straffebestemmelsene er straffeloven §174 om tortur, §264 om grove trusler, §272 om grov kroppskrenkelse, §274 om grov kroppsskade og §352 om grovt skadeverk. I tillegg til disse hatkriminalbestemmelsene, finner man også hatkriminalitet tatt med i straffeloven §77 om skjerpene omstendigheter. Bokstav i) fastslår at hatefull motivasjon er en skjerpene omstendighet ved straffeutmåling. Motivet kan være helt eller delvis begrunnet av hatefull motivasjon. Listen er heller ikke uttømmende, da det står «andre(...) grupper med et særskilt behov for vern».⁵ Årsaken til at man har disse hatkriminalbestemmelsene er å gi minoriteter et særlig vern. Mange av de vernede gruppene representerer en minoritet og har større behov for vern. I et flerkulturelt samfunn må man sikre et åpent og inkluderende samfunn hvor alle føler tilhørighet.⁶ Herunder blant annet et bra ytringsklima.

---

³ Oslo Politidistrikt 2020: 8

⁴ Riksadvokatens rundskriv (2021)

⁵ Straffeloven 2005: §77, bokstav i)

⁶ Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016-2020: 2

Oppgaven undersøker følgende problemstilling:

«Når er terskelen for hatefulle ytringer overtrådt etter straffeloven §185, sett opp mot ytringsfrihetens grenser».

For å svare på denne problemstillingen, skal jeg ta stilling til to underordnede problemstillinger. Første spørsmål er hvilke typer ytringer som omfattes av den objektive gjerningsbeskrivelsen. Det andre spørsmålet tar for seg skillet mellom en politisk ytring og en sjikanøs ytring.

1.2 AVGRENSNING

Hatkriminalitet tar for seg flere straffebud, men på grunn av oppgavens omfang vil det kun fokuseres på straffeloven §185 om hatefulle ytringer. Det fremkommer av straffeloven §185 at man kan straffes dersom man fremsetter en diskriminerende eller hatefull ytring. Denne oppgaven vil ta for seg hatefulle ytringer og ikke diskriminerende ytringer, da dette også faller inn under straffeloven §186.

Straffeloven §185 verner forskjellige grupper, men jeg vil i denne oppgaven se på gruppene som faller inn under bokstav a) og b). Ordlyden i a) er: «hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse», mens det i b) er: «religion eller livssyn». Jeg vil dermed ikke drøfte gruppene som faller inn under bokstav c)-e).

Når man drøfter §185, vil en naturlig del av drøftingen innebære å se på settingen og konteksten ytringen er fremsatt i. Det å uttale «jævla neger» under er humorprogram er ikke det samme som å si «jævla neger» i en krangel. Det at jeg skriver «jævla neger» i denne oppgaven er heller ikke det samme som å fremsette det under en debatt. Oppgaven tar dermed ikke for seg enhver ytring. Ytringer som er fremsatt under humorprogram, skoleundervisning og lignende faller utenfor denne oppgaven.

For å kunne straffes må de fire straffbarhetsvilkårene være oppfylt. Jeg forutsetter at alle straffbarhetsvilkårene er oppfylt, og vil derfor ikke gå inn på vilkårene i oppgaven. Man kan også straffes for forsøk og medvirkning av straffeloven §185, men jeg vil ikke ta for meg dette i oppgaven.

1.3 JURIDISK METODE

For å finne svar på problemstillingen skal jeg anvende juridisk metode. Juridisk metode er metoden man tar i bruk for å finne gjeldende rett ved å ta i bruk relevante rettskilder.⁷

Rettsgrunnlaget består ikke kun av lovteksten alene, men også forarbeider, rundskriv, lovkommentarer, rettspraksis og juridisk litteratur.

Av de aktuelle rettskildene vil det i denne oppgaven være straffeloven som utgjør det rettskildemessige sentrum, da det er her man finner lovteksten til straffeloven §185. For å finne ut hva som menes med den konkrete ordlyden må begrepene tolkes. Dette gjøres ved å anvende rettspraksis. Høyesterett har de seneste årene tatt for seg flere saker som omhandler hatefulle ytringer, nettopp for å avklare uklarheter som har vært rundt straffebudet. I tillegg vil det benyttes forarbeid til bestemmelsen. Straffeloven §185 erstatter den tidligere straffeloven 1902 §135 a. Da den nye bestemmelsen kom førte den ikke med seg vesentlige endringer, derfor vil jeg ta i bruk rettskilder også fra §135 a for å best mulig belyse vilkårene i bestemmelsen. Da §135 a var i bruk, var det for det meste politiske ytringer som ble straffeforfulgt og som spesielt ble tatt helt opp til høyesterett. I de senere år har høyesterett tatt for seg flere ytringer som er fremsatt som sjikane. Jeg vil derfor se på dommer som er fra både §135 a og §185.

Slik det fremkommer av problemstillingen vil jeg se på ytringsfriheten jf. Grunnloven §100. Jeg vil også se på forarbeid til Grunnloven §100 for å få en forståelse av hvilke forhold ytringsfriheten verner, slik at jeg kan belyse grensen mellom hatefulle ytringer og ytringsfriheten. En problemstilling ved hatefulle ytringer og ytringsfrihet er at de beskytter forskjellige vern, noe som gir motstrid blant rettsreglene. Grunnloven er overordnet andre lover, og det følger av lex superior-prinsippet at lover ikke kan stride imot Grunnloven. Lex superior-prinsippet er et rettslig prinsipp om at regel av høyere rang går foran regel av lavere rang dersom det er motstrid mellom dem.⁸ Jeg må derfor tolke bestemmelsene, og se på relevante rettskilder for å foreta en avveining.

---

⁷ Blandhol, S et al. 2015: 312

⁸ Fredriksen & Spurkland 2019: 48

2. HOVEDDEL

I denne delen vil jeg ta stilling til de to underordnede problemstillingene. I starten av kapitlet tar jeg for meg bakgrunnen for straffeloven §185. Norge har forpliktet seg til ulike konvensjoner og rettigheter, som beskytter ulike vern, herunder ytringsfrihet og vernet mot minoritetsbakgrunn. Jeg vil dermed se kort på innholdet i Grunnloven §100 og de aktuelle konvensjonene, før jeg tar for meg den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven §185. Avslutningsvis vil jeg gå innpå skillet mellom politiske ytringer og sjikanøse ytringer. Jeg vil belyse dette skillet ved å se på rettspraksis og forarbeidene til §185.

2.1 YTRINGSFRIHET

Ytringsfriheten er beskyttet av Grunnloven §100. Ytringsfriheten er grunnleggende for et demokratisk samfunn, for å skape debatt og for enkeltmenneskets frihet. Men samtidig kan ytringsfriheten komme i konflikt med andre sentrale interesser, som menneskers verdighet og integritet. I 2004 fattet Stortinget vedtak om endring av Grunnloven §100 om ytringsfrihet.

Man finner begrensninger i ytringsfriheten i første ledd, da ytringsfriheten må begrunnes med at den skal verne «sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse». Om ytringen ikke kan begrunnes med dette, må den vike for motstående interesser.⁹ I forarbeidene til den nye Grunnloven §100 uttalte kommisjonen at «hatefulle ytringer representerer et av de vanskeligste og mest kontroversielle områder i forbindelse med ytringsfrihetens grenser».¹⁰ Man skal ivareta debatten for å utvikle demokratiet, men samtidig sikre at alle grupper får stille med like vilkår i samfunnet. Derfor må straffeloven §185 alltid veies opp mot den grunnlovbestemte ytringsfriheten.

2.2 EMK ART.10

Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) er et regelverk som ligger utenfor det norske rettssystem og danner et rettssystem i seg selv. Medlemsstatene i Europarådet har forpliktet seg til å innrette sin lovgivning slik at det er i samsvar med konvensjonens

---

⁹ Fredriksen 2017: 87

¹⁰ NOU 1999:27

innhold.¹¹ Samtidig har Norge gjennom et lovvedtak i Stortinget, lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) 21.mai 1999 nr. 30 bestemt at EMK skal gjelde som norsk lov. Samtidig tar menneskerettsloven §3 for seg at bestemmelser i konvensjonen skal gå foran andre bestemmelser i norsk lovgivning, dersom det er motstrid.¹¹

EMK art. 10, nr. 2 tar for seg begrensinger til ytringsfriheten. Begrensningene må være «foreskrevet ved lov» og være «nødvendige i et demokratisk samfunn». I tillegg tar bestemmelsen for seg 11 legitime formål for begrensninger. NOU 1999:27 deler de 11 formålene inn i to hovedgrupper: vern av individuelle interesser («andres omdømme» og «andres rettigheter») og vern av offentlig interesser (de ni øvrige formål).¹²

Ytringsfriheten kan komme i konflikt med offentlig interesse. Offentlig interesse menes med flertallets fellesinteresser, og kan være interesser i form av politiske beslutninger eller mer uformelt som verdier som flertallet støtter.¹³ En av fellesinteressene NOU 1999:27 tar for seg er «offentlig ro og orden». Dette handler om hvordan ytringer kan skade den alminnelige ro og orden i samfunnet. Hatefulle ytringer mot utvalgte grupper av befolkningen kan medføre risiko for den offentlige sikkerhet, ro og orden, og kan falle inn under hovedområdet vern av offentlig interesser.

2.3 FNs RASEDISKRIMINERINGSKONVENSJON ART. 4.

Vernet mot rasediskriminering finner man blant annet i FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering 7.mars 1966.¹⁴ Rasediskrimineringskonvensjonen er en av ni menneskerettighetskonvensjoner som FN har vedtatt. FNs rasediskrimineringskonvensjon ble vedtatt i 1965, da mange land i verden drev med diskriminering på bakgrunn av hudfarge og etnisk tilhørighet. Konvensjonen har et mål om å sørge for at personer som blir utsatt for slik forskjellsbehandling skal ha samme rettigheter som alle andre.¹⁵ Land som har skrevet

---

¹¹ Fredriksen & Spurkland 2019: 51

¹² NOU 1999:27: 137

¹³ NOU 1999:27: 189

¹⁴ Rasediskrimineringskonvensjonen art. 4

¹⁵ FN-sambandet 2020

under på rasediskrimineringskonvensjonen må avskaffe all forskjellsbehandling på bakgrunn av rase, hudfarge, avstamning eller etnisk opprinnelse.¹⁵

Som følge av at Norge skrev under på FNs rasediskrimineringskonvensjon ble det en lovendring i den tidligere straffeloven 1902. Straffeloven §135 a ble utarbeidet for å oppfylle forpliktelsene i rasediskrimineringskonvensjonen. Artikkel 4, bokstav a) lyder som følger: «erklære at enhver spredning av ideer basert på tanken om rasemessig overlegenhet eller rasehat, enhver tilskyndelse til rasediskriminering, så vel som enhver voldshandling eller tilskyndelse til voldshandling mot en rase eller gruppe personer av en annen hudfarge eller etnisk opprinnelse»¹⁶

Bestemmelsen kan komme i konflikt med andre menneskerettigheter og konvensjoner. Å kriminalisere rene meningsytringer er alvorlig inngripen i ytringsfriheten. Det er derfor lagt inn en begrensning til kriminaliseringen i artikkel 4, første ledd. Her står det at man må ta hensyn til andre menneskerettigheter, og rettigheter listet opp i artikkel 5, deriblant ytringsfriheten.¹⁷

2.4 FNs KONVENSJON OM SIVILE OG POLITISKE RETTIGHETER ARTIKKEL 20 NR.2

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP-konvensjonen) er en annen menneskerettighetskonvensjon som Norge har ratifisert. SP-konvensjonen skal sikre at innbyggerne i medlemslandene får grunnleggende sivile og politiske rettigheter. SP-konvensjonen artikkel 20 nr. 2 sier som følger: «Enhver form for fremme av nasjonalhat, rasehat eller religiøst hat som innebærer tilskyndelse til diskriminering, fiendskap eller vold, skal forbys ved lov».¹⁸ SP-konvensjonen er gjort til norsk lov gjennom Menneskerettsloven, og artikkel 20 nr. 2 er forankret gjennom straffeloven §185.

---

¹⁶ Rasediskrimineringskonvensjonen art. 4, bokstav a)

¹⁷ Rasediskrimineringskonvensjonen art. 4, første ledd

¹⁸ FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP), 1966, artikkel 20

2.5 STRAFFELOVEN §185 – HATEFULLE YTRINGER

Bestemmelsen om hatefulle ytringer finner man i straffeloven §185. Under pkt. 2.3 om FNs rasediskrimineringskonvensjon tok jeg for meg at straffeloven 1902 §135 a ble utarbeidet for å oppfylle forpliktelsene i rasediskrimineringskonvensjonen. Straffeloven §185 ble tilført i straffeloven 2005 og erstattet den tidligere §135 a av straffeloven 1902. Den nye §185 førte ikke med seg vesentlige endringer. Derfor vil jeg i tillegg ta i bruk rettspraksis fra straffeloven 1902 §135 a. Straffeloven §185 har følgende ordlyd:

§185 Hatefulle ytringer

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,*
- b) religion eller livssyn,*
- c) seksuelle orientering,*
- d) kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller*
- e) nedsatte funksjonsevne¹⁹*

2.5.1 GRUNNVILKÅR 1 – YTRINGEN MÅ VÆRE FREMSATT OFFENTLIG

Ifølge straffeloven §185, første ledd må ytringen fremsettes offentlig. Ytringen gjelder både skriftlig og muntlig. Før endringen i 2005 nevnte §135 a «annen meddelelse», som kan være symbolbruk eller bilder. Slike tilfeller gjelder fortsatt, selv om det er tatt ut av lovteksten. Det fremkommer likevel i §185, første ledd at symboler også regnes som ytring. Hva som regnes som offentlig finner man i straffeloven §10.²⁰

---

¹⁹ Straffeloven: §185

²⁰ Straffeloven: §185

Når ytringen er fremsatt på et fysisk sted er det uten betydning om området eies av det offentlige eller av det private. Typiske offentlige steder kan være gater, torg, buss, butikker og kjøpesentre.²¹ Det finnes tre forskjellige alternativer som gjør at en ytring regnes som offentlig. Jeg skal nå ta for meg de tre ulike alternativene.

ALTERNATIV 1

Siste punktum i straffeloven §10 tar for seg fremsettelse av ytring på offentlig sted. Setningen sier at ytringen er offentlig når den er «fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer».²² Det gjelder dermed uansett hvor og hvordan ytringen blir fremsatt, så lenge det når «et større antall personer». Forarbeidene har lagt til grunn at «et større antall personer» er 20-30 personer.²³ Det er ikke et krav til at ytringen faktisk ble mottatt av så mange personer, det er tilstrekkelig at det var egnet til det. Dette alternativet regnes derfor som offentlig, selv om det skjer på et privat sted, så lenge det er egnet til å nå et større antall personer.

Den teknologiske utviklingen har ført til at hatefulle ytringer blir fremsatt på internett. Man ser derfor at omfanget av antall saker om hatefulle ytringer på internett øker, og bare i 2020 tok høyesterett for seg to dommer som omhandlet hatefulle ytringer publisert på Facebook. Avgjørende for om ytringer på internett kan rammes av dette alternativet er om ytringen var egnet til å nå mer enn 20-30 personer, altså hvem kan ha tilgang til innholdet. En høyesterettsdom tok for seg en ytring som ble publisert på en lukket Facebook-gruppe med omtrent 20 000 medlemmer. Ytringen lød som følger: «Fandens svarte avkom reis tilbake til Somalia og bli der din korruperte kakerlakk». Førstvoterende skriver at en Facebook-gruppe med omkring 20 000 medlemmer oppfyller kravet til «offentlig», selv om det er en lukket gruppe. Det er dermed ikke av betydning at nettsiden krever innlogging.²⁴

---

²¹ Spurkland, K 2015:31

²² Straffeloven: §10

²³ Ot.prp.nr.90(2003-2004): 409

²⁴ HR-2020-184-A

ALTERNATIV 2

Andre punktum i §10 tar for seg «i nærvær av et større antall personer». Her er «et større antall personer» det samme som i tredje setning, altså 20-30 personer. I motsetning til tredje punktum, må ytringen være «foretatt i nærvær», det er ikke nok med at ytringen var egnet til å nå et større antall personer. Som i alternativ 1 er det her heller ikke av betydning om det er på offentlig eller privat sted. Det andre alternativet i andre punktum er «lett kunne iakttas og er iakttatt fra offentlig sted». Alternativet gjelder dersom ytringen fremsettes på privat sted, hvor noen på offentlig sted oppfatter det, eller dersom ytringen fremsettes på offentlig sted og noen der oppfatter den.²⁵ Det er dermed nok at én person oppfatter ytringen. Dette alternativet gjelder dermed på offentlig sted.

ALTERNATIV 3

I straffeloven 2005 §185 ble det tilføyd «den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne...». Det er sagt i forarbeidene at etter dette alternativet er det ikke krav om at ytringen fremsettes offentlig, slik at hatefulle ytringer som fremsettes i halvoftentlige eller private omgivelser også kan rammes.²⁶ Ytringen krever også at den fremsettes overfor en person som rammes av den aktuelle ytringen, og at det ikke er en person som tilfeldigvis overhører det.²⁷ Samtidig må det være tilhørere utover den som rammes, da lovteksten er formulert med «i nærvær».

Man ser dermed at vilkåret om at ytringen må være fremsatt offentlig tar for seg flere alternativ, og det er en rommelig margin for hva som kan rammes av vilkåret. Det eneste vilkåret ikke tar for seg er individnivå på privat sted. Dette kan for eksempel være privat melding på Facebook. Straffeloven §266 om hensynsløs atferd har ikke vilkår om «offentlig» eller «større antall personer». Det kan dermed tenkes at ytringer som faller utenfor §185 rammes av §266, såfremt vilkårene i §266 er oppfylt. I en dom fra lagmannsretten hadde domfelte hengt opp lapper på døren til et homofilt samboerpar med grovt nedsettende og

---

²⁵ Spurkland, K 2015: 31

²⁶ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) kap.16.1 s.399

²⁷ Spurkland, K 2015: 31

hatefulle ytringer. Ytringene var ikke fremsatt «i andres nærvær». Domfelte ble frikjent for hatefulle ytringer, men dømt for hensynsløs atferd.²⁸

2.5.2 GRUNNVILKÅR 2 – YTRINGEN MÅ VÆRE RETTET MOT EN VERNET GRUPPE

Videre tar straffeloven §185, andre ledd for seg en uttømmende liste over hvem som er vernet av bestemmelsen. Ytringene må være hatefulle ut fra disse kriteriene:

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn,
- c) seksuelle orientering,
- d) kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller
- e) nedsatte funksjonsevne

Disse gruppene er gitt et særskilt strafferettslig vern, på grunn av Norges forpliktelser etter FNs rasediskrimineringskonvensjon og FNs konvensjon for sivile og politiske rettigheter. Forarbeidene sa den gang at det var nødvendig å styrke det rettslige vernet mot etnisk diskriminering. Etnisk diskriminering og rasisme er reelle problemer i Norge i dag, som begrenser mange menneskers muligheter til å delta i samfunnet på like vilkår som andre.²⁹

Hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse erstattet ved lovendring i 2005 begrepet «rase». Definisjonen på etnisitet er personer med nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk. Samtidig er det lagt til grunn i forarbeidene at etnisitetsbegrepet ikke har helt skarpt avgrenset innhold, og det må i en viss utstrekning være opp til praksis å markere grensen mellom diskriminering som er etnisk betinget og diskriminering som ikke er det.³⁰

Nasjonal opprinnelse vil kunne omfatte fødested, landbakgrunn og sted hvor man har hatt sin oppvekst eller har sin bakgrunn fra.³¹ Avstamning handler om ulike former for sosial lagdeling som er nedarvet status, og kan være at du er medfødt og arvelig medlem i en

---

²⁸ LB-2019-3868

²⁹ Ot.prp.nr.33 (2004-2005): 48

³⁰ Ot.prp.nr. 33 (2004-2005):84

³¹ Spurkland, K 2015: 11

gruppe.³² Annerledes hudfarge som skyldes spesielle tilstander eller sykdom faller utenfor definisjonen, det samme gjelder selvpåført endring i hudfarge.³¹

Bokstav b) religion eller livssyn erstattet det som tidligere var «trobekjennelse». Endringen ble begrunnet med at det ville gjøre klart at også sekulære livssyn skulle omfattes.³³ Det har de siste årene, spesielt etter terrorangrepet på World Trade Center 11.september 2001 ført til en skepsis og frykt i mange land, inkludert Norge. Forarbeidene presiserer nettopp derfor at det er viktig å sikre at grupper som tilhører religiøse minoritetsgrupper får et vern.³⁴ Samtidig har det ved to nye høyesterettsavgjørelser presisert nettopp dette med religionskritikk. Det fremkommer i dommen at «religionskritikk er kjernen av ytringsfriheten, og derfor, som den klare hovedregel, kan fremsettes straffefritt».³⁵ For at noe skal kunne kalles en religion eller et livssyn er det krav om en viss utbredelse og en viss overbevisning over troen.³⁶

2.5.3 GRUNNVILKÅR 3 - YTRINGEN MÅ VÆRE DISKRIMINERENDE ELLER HATEFULL

Det siste vilkåret jeg skal ta for meg er at ytringen må være hatefull. I annet ledd står det hva som menes med hatefulle ytringer: «med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringakt over for noen».³⁷

«True», «forhåne» og «hat, forfølgelse eller ringeakt» står igjen fra §135 a, og har samme betydning. Rettspraksis viser til at begrepene true, forhåne, hat, forfølgelse eller ringeakt er lite presise,³⁸ og det finnes ikke særlig forklaring av de enkelte uttrykkene i forarbeidene til bestemmelsen. Det er derimot lagt til grunn i rettspraksis at det er de grove forholdene som rammes og som omhandler sterke karakteristikk. ³⁸ Utrykkene «forhåne», «hat» og

---

³² Ot.prp.nr.33 (2004-2005): 85

³³ Ot.prp.nr. 33 (2004-2005): 20

³⁴ Ot.prp.nr.33 (2004-2005): 50

³⁵ HR-2020-185-A

³⁶ Spurkland, K 2015: 11

³⁷ Straffeloven: §185, annet ledd

³⁸ HR-1997-75-B- Rt-1997-1821

«ringeakt» krever at utsagnet inneholder en nedvurdering ved å tillegge personer eller grupper mindreverdige egenskaper eller negativ atferd.³⁸ Samtidig uttaler førstvoterende i Rt.1978 s.1072 at uttrykkene «hat», «forfølgelse» og «ringakt» må inneholde en viss styrke, og omfatter ikke enhver nedvurdering.³⁹ I tillegg foreligger det et krav om at disse alternativene må være rettet mot «noen». Forhold som rettes mot «noe» vil dermed ikke rammes. Eksempelvis vil en ytring mot islam som religion ikke rammes, mens en ytring mot en tilhenger av religionen rammes.

Som beskrevet tidligere i oppgaven er Grunnloven øverst i lovhierarkiet. Dermed kan ikke straffeloven være i strid med Grunnloven, og straffeloven §185 må alltid brukes slik at den ikke kommer i konflikt med vernet av ytringsfriheten. Ytringer som er fremsatt må derfor veies opp mot ytringsfriheten. På grunn av hensynet til ytringsfriheten, er terskelen til ytringen satt til kvalifisert krenkende.⁴⁰ I forarbeidene til den nye Grunnloven §100, ble det uttalt at «hensynet til ytringsfrihet må anses tilstrekkelig vernet dersom straffeloven § 135 a fortsatt tolkes slik at den bare rammer krenkende ytringer av mer kvalifisert art».⁴¹

Rettspraksis har lagt til grunn at ytringer som kan regnes å være av kvalifisert krenkende karakter, er «utsagn som oppfordrer eller gir tilslutning til integritetskrenkelser, eller utsagn som innebærer en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd».⁴² Ytringen må fortsatt være fremsatt på bakgrunn av personens hudfarge, etnisitet eller et annet alternativ opplistet i §185, andre ledd a-d). Ved en sak som høyesterett tok for seg i 2020, fikk en ung afrikansk gutt kommentarer som: «kom deg tilbake til Afrika der du kommer fra, jævla utlending».⁴³ Førstvoterende uttrykte at dette var sterkt nedsettende og forhånende og rettet seg direkte mot fornærmede som person. Domfelte uttalte også: «bryr du deg ikke om at folk i Afrika sulter», dette var nedsettende kommentar og hadde referanse til fornærmedes hudfarge og etniske opprinnelse. Førstvoterende kom frem til at utsagnene samlet sett innebar.⁴³

---

³⁹ RT-1978 -1072

⁴⁰ Ot.prp.nr.29 (1980-1981)

⁴¹ St.meld.nr.26 (2003-2004):65

⁴² Rt-2002-1618

⁴³ HR-2020-2133-A

Domfelte kom med utsagnene helt uten foranledning, noe som førstvoterende mente gjorde karakteren av krenkelsen enda mer kvalifisert.

Ved en nærmere vurdering om en ytring er straffbar må ytringen tolkes. Rettspraksis har lagt til grunn at utgangspunktet for tolkningen er «hvordan den alminnelige leser/tilhører vil oppfatte utsagnet ut ifra den sammenheng den ble fremsatt i.»⁴⁴ Personen kan bare straffes for det som er uttalt. Dette henger sammen med den såkalte forsiktighetsregelen: «ingen skal risikere straffeansvar for et meningsinnhold som ikke er uttrykkelig uttalt, med mindre slikt innhold med rimelig stor sikkerhet kan utledes av sammenhengen».⁴⁵ Meningsinnholdet i ytringen må derfor fullt ut bevises. Dermed er sammenhengen og konteksten ytringen er fremsatt i av betydning.⁴⁶ Ved en ny dom fra Jæren tingrett ble en person frikjent etter å ha publisert en YouTube-video, hvor han blant annet sier: «ta de», «angrip om nødvendig».⁴⁷ Tiltalte snakket på videoen mens det rullet stillbilder av mennesker med mørk hudfarge, og av muslimer. Tiltalte mente at det kun var kriminelle med innvandrerbakgrunn folk må kjempe mot, mens retten mente at det kan tolkes som at alle med mørk hud og ikke-vestlige etniske trekk skal angripes. I dommen pekes det på forsiktighetsregelen. Selv om retten mente det var nærliggende å tro at folk med innvandrerbakgrunn skulle tas eller angripes, var det ikke fullt ut bevist og den tiltalte ble frifunnet. Statsadvokaten anket dommen, da han mente at en «alminnelig tolkning av videoen, sett under ett, oppfordrer tiltalte til integritetskrenkelse».⁴⁸

Når man tolker bestemmelsen, må man også se på rettsstridighetsreservasjonen. Ut fra dette hensynet kan ikke straffebudet oppfattes etter ordlyden, men må forstås med en rettsstridsreservasjon. Rettsstridsreservasjonen må innfortolkes i straffeloven §185, slik at det skal foretas en avveining. I avveiningen skal hensynet til ytringsfriheten veie tungt. Det forekommer fra rettspraksis at §185 må «tolkes og anvendes med Grunnloven §100 som bakgrunn og rettesnor».⁴⁹ Ytringsfriheten er en viktig forutsetning for demokratiet, slik at folk

---

⁴⁴ HR-2018-674-A

⁴⁵ Ot.prp.nr.33 (2004-2005): 189

⁴⁶ Spurkland, K 2015: 33

⁴⁷ Jæren tingrett, 2021, 16.februar, 20-150041MED-JARE

⁴⁸ Munkvik 2021

⁴⁹ Rt- 1977-114

kan fremme synspunkter. Det er særlig politiske ytringer som trenger et vern. Man kan ikke sensurere politiske ytringer som deltar på lovlig måte i politikken, selv om de fremmer upopulære meninger.⁵⁰ Jeg vil i neste avsnitt drøfte politiske ytringer.

2.6 STERKERE VERN FOR POLITISKE YTRINGER

Jeg skal i dette kapitlet ta for meg hvordan politiske ytringer stiller seg til straffeloven §185 og ytringsfriheten. Herunder vil jeg ta for meg hva en politisk ytring er, og vise til rettspraksis om hva som kan være avgjørende i spørsmålet om en politisk ytring er straffbar eller ikke.

Grunnloven §100, tredje ledd tar for seg bestemmelsen som verner ytringer om statsstyrelsen. Det er sagt i forarbeidene at dette gjelder alle ytringer som har allmenn interesse, det vil si politiske ytringer og offentlige spørsmål.⁵¹ For ytringer av allmenn interesse skal grunnlovsvernet i utgangspunktet være unntaksfritt. Årsaken til dette begrunnes med at sannhetssøking, demokrati og frimeningsdannelse bør stå sterkt når det gjelder slike ytringer.⁵² I forarbeidene til nye §100 blir det sagt at vurderingen om hva som er en politisk ytring er en skjønsmessig vurdering.⁵³ Lovgiver kan gjøre inngrep i ytringer som bare så vidt berører den politiske ytringsfriheten. Ifølge forarbeidet faller visse typer politisk motiverte ytringer som oppfordrer til ulovlige handlinger utenfor vernet etter tredje ledd, men dersom ytringene ses på som innspill i en demokratisk dialog kan de ikke forbys.⁵³ Selv om bestemmelsen indikerer at vernet er unntaksfritt, forutsettes det at det foretas en avveining av inngrepsbehovet.

Ved å se på rettspraksis ser man at politiske ytringer ikke har et absolutt vern. I en høyesterettsdom som omhandler uttalelser fra leder av det politiske partiet Hvit Valgallianse i forbindelse med et partiprogram, ble blant annet følgende uttalelser gitt: «Vi tilbyr adoptivbarna fortsatt å bo i Norge under forutsetning av at de lar seg sterilisere. Dette gjelder også for mennesker som har inngår blandede parforhold; dersom de ikke skiller lag eller

---

⁵⁰ HR-1997-75-B – Rt-1997-1821

⁵¹ St.meld.nr.42 (1999-2000), kap. 5.8

⁵² St.meld.nr.42 (1999-2000): 29

⁵³ St.meld.nr. 42 (1999-2000):30

flytter ut av landet, skal den fremmede parten i forholdet steriliseres, inklusive eventuelle felles barn». ⁵⁴

I dommen ble det sagt at ytringene er politiske ytringer som ledd i en politisk debatt om innvandrere og innvandringsspørsmål.⁵⁴ Førstvoterende presiserer at enhver ytring på det politiske området skal ikke uten forbehold være straffefri, da det skal foretas en avveining. Konklusjonen til førstvoterende falt på at utsagnene gjaldt ekstreme integritetskrenkninger og innebar en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd, slik at ytringsfriheten måtte vike for straffeloven §135 a. Annenvoterende var uenig i førstvoterende fordi han vektlegger politisk ytringsfrihet annerledes. Annenvoterende mente at hensynet til den politiske ytringsfrihet må tillegges større vekt enn det førstvoterende har gjort, da ytringene som ble fremsatt i saken gjaldt et partiprogram.⁵⁴ Det ble sagt at «ingen grupper skal avskjæres fra å kunne gi sin tilslutning til det politiske syn de ønsker (...) eller om de meninger som formuleres er mer eller mindre akseptable. Bruk av straff ville være et inngrep i demokratiets virkemåte, som Grunnloven §100 skal beskytte». ⁵⁴ Etter stemmegivningen var flest enige med førstvoterende og anken ble forkastet. I ettertid fikk avgjørelsen kritikk både fra folk i det juridiske miljø og i media. Johs. Andenæs uttalte også at han var kritisk til kjennelsen og argumentasjonen, da han mente at ytringsfriheten var ekstra viktig for politiske ytringer og spesielt når det var snakk om politisk program. ⁵⁵

I en annen dom fra Borgarting lagmannsrett ble det sett på ytringer som kom under en appell foran Stortinget. Kvinnen hadde blant annet uttalt hva som ville skje dersom man tillot «import» av «morderzombier», «seksualpredatorer» og «tilbakestående kultur» fra Midtøsten.⁵⁶ Kvinnen ble frifunnet i tingretten, og anken ble forkastet i lagmannsretten, da appellen i hovedsak ikke innebar en ensidig fordømmelse av muslimer som gruppe. I dommen ble det også gjort rede for det at ytringen kom under en appell. Lagmannsretten mente at ytringen var å regne som en kritisk ytring, da det handlet om innvandringspolitikk. Ytringen signaliserte at den var ment å inngå i det offentlige ordskiftet, og lå dermed innenfor kjernen av det ytringsfriheten beskytter.⁵⁶ Lagmannsretten presiserte også at: «det skal svært mye til før sterke språklige karakteristikk, overdrivelser eller lignende kan medføre at ytringer

---

⁵⁴ HR-1997-75- B-Rt-1997-1821

⁵⁵ O. Østrem, 2021: 158

⁵⁶ LB-2019-177188

fremsatt i en slik kontekst skal føre med seg straffeansvar».⁵⁶ Det samme gjaldt en ny dom fra Jæren tingrett hvor ytringene: «Norge skal bli rent igjen, Norge skal bli hvitt igjen», ble uttalt på en video mens det ble vist bilder av tilfeldige personer med mørk hudfarge og ikke-vestlige etniske trekk.⁵⁷ Her ble det i dommen sagt at selv om uttalelsene er krenkende ovenfor de personene det gjelder, spesielt med at det henvises til at Norge ikke er «rent» med dem, mente retten at det ikke var en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd. I tillegg måtte disse ytringene forstås som innvandringspolitiske ytringer, som lå innenfor marginen for smakløse ytringer som tiltalte har lov å komme med.⁵⁷

Det er også ved nyere rettspraksis belyst skillet mellom politiske ytringer og ytringer som er personangrep. Avgjørelsene HR-2020-184-A og HR-2020-185-A tar nettopp for seg dette skillet. Kritiske ytringer om et emne kan være om politikk, religion eller kulturelt. Slike ytringer retter seg ikke mot «noen», og ytringene vernes normalt sett av ytringsfriheten, selv om de kan oppfattes som krenkende. I HR-2020-184-A hadde en person skrevet følgende om en samfunnsdebattant på Facebook: «Fandens svarte avkom reis tilbake til Somalia og bli der din korruperte Kakerlakk».⁵⁸ Domfeltes forsvarer presiserte at ytringen måtte forstås som en del av det politiske ordskiftet og derfor innenfor ytringsfriheten, mens statsadvokaten argumenterte for at ytringen var en sjikane.⁵⁸ Ytringen ble fremsatt i Facebook-gruppen «Vi som støtter Sylvi Listhaug». Listhaug var på den tiden innvandrings- og integreringsminister i Norge. Førstvoterende uttrykte at Facebook-gruppen gjaldt et politisk tema. Videre legger førstvoterende til grunn at domfeltes ytringer ikke berører disse temaene, da ytringene rettes mot en person. Tilknytningen til politiske temaer var så svak at det ikke påvirket tolkningen av ytringen og anken ble forkastet.⁵⁸ Ytringer som fremsettes i en politisk debatt kan dermed rammes av straffeloven §185, dersom det er fremsatt grovt krenkende ytringer mot noen.

---

⁵⁷ Munkvik, 2021

⁵⁸ HR-2020-184-A

2.7 YTRINGSFRIHET OG SJIKANØSE YTRINGER

I det foregående kapittelet ble det redegjort for politiske ytringer. Den andre typen ytringer som i de siste årene er blitt behandlet i Høyesterett er ytringer som er personangrep. Ytringene er ofte rene sjikanøse uttalelser, og ved slike uttalelser er terskelen for å straffes lavere.⁵⁹

De fleste sakene som er tatt opp ved Høyesterett er politiske ytringer, mens i 2012 kom første dom som omhandlet sjikanøse ytringer. Saken omhandlet en person som hadde kommet med uttalelser som: «jævla neger» og «jævla svarting» og «hvorfør tillates negre å jobbe i Norge» til en dørvakt på et utested.⁶⁰ Førstvoterende uttalte at «ytringene var fremsatt som sjikane uten annet formål enn å nedverdige den fornærmede ut fra hans hudfarge».⁶⁰ Spørsmålet var dermed hvor terskelen for å straffes for sjikanøse uttalelser lå, da dommeren ikke hadde lignende rettspraksis å se på. Det ble blant annet sagt i dommen at «terskelen for å kunne anvende straff på den rene sjikane diskriminerende karakter ligger lavere, selv om det i rettspraksis generelt sett er etablert en rommelig margin for smakløse ytringer». Ved forarbeidene til endringene til straffeloven §135 a i 2005, pekte komiteen på «terskelen for hva som kan regnes som kvalifisert krenkende uttalelser i rettspraksis kan synes noe høy».⁶¹ Førstvoterende legger dermed til grunn at bestemmelsen skal anvende en noe lavere terskel enn den som har vært lagt til grunn i tidligere avgjørelser. Det ble uttalt om ytringene: «utsagn som i vår sak, nyter i så måte et beskjedent grunnlovsværn – om noe vern overhode vurdert opp mot diskrimineringsvernet. Jeg bedømmer etter dette utsagnet slik at de innebærer en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd».⁶⁰ Ytringene ble ikke vernet av Grunnloven §100, da «situasjonen har ikke hatt noe til felles med den kjerneverdi ytringsfriheten skal beskytte, nemlig det fri ordskiftet».⁶⁰

Ved en annen Høyesterettsdom har to personer havnet i en krangel på byen, hvor den ene parten har uttalt: «jævla neger» gjentatte ganger.⁶² Den andre parten har også kommet med bemerkninger, uten at disse var rasistiske, i tillegg til å kaste en bakt potet på motparten. Forskjellen fra dommen fra forrige avsnitt er dermed at fornærmede har bidratt i krangelen og

---

⁵⁹ HR-2012-689-A-Rt-2012-536

⁶⁰ HR-2012-689-A-Rt-2012-536

⁶¹ Innst.S.270 (2003-2004): 31

⁶² HR-2018-674-A

eskaleringen. Dette gjorde at terskelen for hva som er en kvalifisert krenkende ytring ble hevet.⁶² Lagmannsretten har uttalt at ytringene ble fremsatt som sjikaner med formål om å nedverdige den fornærmede ut fra hans hudfarge.⁶² I tillegg ble det sagt at man her lå i nedre sjikt for straffbarhet.⁶² Førstvoterende trekker tråder mellom denne saken og dørvaktsdommen, da denne saken heller ikke har noe til felles med det ytringsfriheten skal beskytte, nemlig det fri ordskiftet. Dommen legger til grunn at terskelen for straffbarhet ligger lavere i saker hvor ytringen er fremsatt utelukkende i en sjikanøs sammenheng, fordi vi er utenfor kjerneområdet for ytringsfriheten. Likevel presiseres det at §185 ikke skal forstås slik at det skal gis strafferettslig vern mot enhver uttalelse som kan påvirke grupper som omtales i negativ retning.

I lys av de to høyesterettsdommene ser man dermed hvor terskelen ligger for å straffes for rene sjikanøse uttalelser i forhold til politiske ytringer. Politiske ytringer ligger i kjernen av ytringsfriheten og er en viktig forutsetning for demokratiet. Å straffes for slike ytringer krever dermed mer. Sjikanøse ytringer er derimot ikke beskyttet på samme måte, da de ikke kan begrunnes med det fri ordskiftet, og terskelen for å straffes er derfor lavere. Ut ifra rettspraksis som er belyst i oppgaven ser man i tillegg at en ytring ofte går fra å være en politisk til en sjikanøs ytring når en retter ytringene direkte mot en person, i stedet for et tema.

2.8 Skyldkravet

Skyldkravet i straffeloven §185 er forsett eller grov uaktsomhet, jf. første ledd og straffeloven 2005 §§ 21, 22 og 23 annet ledd. Grov uaktsomhet ble tatt med ved straffeloven 2005. Årsaken til endringen ble begrunnet med å gi utsatte grupper et bedre og mer omfattende vern, ved å bidra til at bevissituasjonen blir noe enklere.⁶³ Grov uaktsomhet krever at handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse.⁶⁴ I forarbeidene understrekes det at uaktsomhet er et strengt skyldkrav, da det ikke er tilstrekkelig at gjerningspersonen burde ha innsett at slike virkninger kunne inntre, han må ha forstått det.⁶⁵

---

⁶³ Ot.prp.nr.33 (2004-2005): 214

⁶⁴ Straffeloven: §23, annet ledd

⁶⁵ NOU 2002:12, s.210

Det er ikke krav om rasistisk motivasjon eller hensikt bak utsagnet.⁶⁶ Det er tilstrekkelig at man «forstod, regnet det som overveiende sannsynlig, eller sterkt kan bebreides for at utsagnet ble oppfattet slik».⁶⁷ I en høyesterettsdom fra 2012 ble en mann dømt for å ha sagt «jævla neger», «jævla svarting» og «hvorfors tillates negre å jobbe i Norge» til en mørkudet dørvakt på et utested. Domfelte mente at ytringene ikke var rasistisk motivert. Førstvoterende uttaler at tiltaltes motiv ikke er avgjørende for straffbarheten, og at dersom domfelte var edru ville han ha forstått uttalelsenes nedvurderende karakter.⁶⁸

3. AVSLUTNING

Som nevnt innledningsvis fikk jeg under praksisåret mitt kunnskap og erfaringer om hatefulle ytringer som gjorde at jeg ble nysgjerrig på å undersøke dette temaet nærmere. Hvilke ytringer skal vi som politi beskytte? Hva er lov å si og hva er ikke lov å si? Jeg har i denne oppgaven forsøkt å belyse nettopp dette. Jeg har tatt for meg den objektive normen i bestemmelsen for å vise hva som kreves for å rammes av straffeloven §185. For å få en best mulig forståelse, har jeg tolket vilkårene ved å se på rettspraksis og forarbeid. Man ser at hatefulle ytringer må tolkes slik den alminnelige hører ville oppfattet det, ytringen må være kvalifisert krenkende, og man må se på konteksten som ytringen er fremsatt i.

Utfordringen med en ytring er å definere når den rammes av §185 og når den vernes av ytringsfriheten. Jeg har i oppgaven vist til rettspraksis som er med på å belyse dette. Det er spesielt grensetilfellene som er utfordrende. Jeg har sett på politiske ytringer og sjikanøse ytringer for å tydeliggjøre dette skille. Politiske ytringer vernes av ytringsfriheten fordi slike ytringer ligger i selve kjernen til ytringsfriheten, fordi man i et demokrati må la ytringer komme til uttrykk. Slike ytringer vil ofte komme under demonstrasjoner, og man som politi skal verne ytringene. Den andre type ytringer jeg så på var sjikanøse ytringer. Slike ytringer blir ofte sagt kun for å nedverdige personer, uten noe formål, og har dermed ikke like sterkt

---

⁶⁶ Rt 1977-114

⁶⁷ Spurkland K, 2015: 35

⁶⁸ HR-2012-689-A – Rt-2012-536

vern i ytringsfriheten. Man ser at det som er mest avgjørende for om ytringen er politisk eller sjikanøs, er om ytringen blir rettet direkte mot en person, eller om det omhandler et tema.

Jeg har også sett at hatefulle ytringer er vanskelig å lese ut ifra bestemmelsen. Det har vært nødvendig å tolke bestemmelsen, og å se på rettspraksis. Rettspraksis bestemmer hvor grensene går. Som nevnt i oppgaven ble det under forarbeidene til §135 a pekt på at terskelen for hva som er kvalifisert krenkende karakter er noe høy. Dermed retter rettspraksis seg etter dette, og senker kravet noe. Slik er grensene til bestemmelsen stadig i endring. Man kan stille spørsmål om hvor langt man skal tøyse disse grensene, før ytringsfriheten må vike helt.

4. LITTERATURLISTE

- Barne- og familiedepartementet. Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016-2020. (2016) Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-strategi-mot-hatefulle-ytringer-2016---2020/id2520975/>
- Blandhol, S., Tøssebro, H.N. & Skotheim, Ø. (2015). Jussens venner. *Innføring i juridisk metode*, 50, 310-345. Hentet fra: <https://juridika.no/tidsskrifter/jussens-venner/2015/6/artikkel/blandhol>
- C, Munkvik (2021, 21.februar). Frifunnet for hatefulle ytringer: Youtube slettet, tingretten frifant og statsadvokaten anker. *Stavanger Aftenblad*. s.1. Hentet fra: <https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/56jgPe/frifunnet-for-hatefulle-ytringer-youtube-slettet-tingretten-frifant>
- FN-sambandet (2020, 16.desember). *Konvensjon mot rasediskriminering*. FN- sambandet. Hentet fra: <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/konvensjon-mot-rasediskriminering>
- Fredriksen, S (2017). *Norm, skyldkrav og straffetrussel* (1.utg.). Oslo: Gyldendal Juridisk
- Fredriksen, S. & Spurkland, K. (2019). *Ordensjuss*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal juridisk.
- Oslo politidistrikt (2020). *Hatkriminalitet – anmeldt hatkriminalitet 2019*. Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/anmeldt-hatkriminalitet-oslo/Anmeldt-hatkriminalitet-i-Oslo-2019>
- Spurkland, K (2015) *Hatkrim, rettslige og praktiske spørsmål*. Oslo: Oslo politidistrikt, strategisk stab. Upublisert.
- Spurkland, K (2020) *Rett på gata – Hatkrim. Tillegg*. Oslo: Oslo politidistrikt
- Statistisk sentralbyrå (2020). *Anmeldte lovbrudd og ofre*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>
- Sian (2021). *Om Sian*. Sian. Stopp Islameringen av Norge. Hentet fra: <https://www.sian.no/om-sian>
- Østrem, O (2021) *Hatefulle ytringer – Lov og rett i krenkingens tid*. Oslo: Cappelen Damm

Rettsavgjørelser:

Høyesterett – dom, Rt-1977-114

Høyesterett – dom, Rt-1978-1072

Høyesterett – dom, HR-2001-1428 – Rt-2002-1618 (361-2002)

Høyesterett – dom, HR-2012-689-A – Rt-2012-536

Høyesterett – dom, HR-2018-674-A

Høyesterett – dom, HR-2020-184-A

Høyesterett – dom, HR-2020-184-B

Høyesterett – kjennelse, HR-7-75-B – Rt-1997-1821

Borgarting lagmannsrett – dom, LB-2019-177188

Borgarting lagmannsrett – dom, LB-2019 - 3868

Jæren tingrett- dom, (2021, 16.februar), saksnr: 20-150041MED-JARE

Lover, rundskriv, forskrifter og forarbeid:

Grunnlova (1814). Kongeriket Noregs grunnlov. (LOV-1814-05-17). Hentet fra:

<https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nm>

Innst.S.270 (2003-2004). Om endring endring av Grunnloven §100. Hentet fra:

<https://www.stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Stortinget/2003-2004/inns-200304-270.pdf>

Menneskerettsloven (1999) *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett.*

(LOV-1999-05-21-30). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1999-05-21-30>

NOU 2002:12 Rettslig vern mot etnisk diskriminering (2002-06-14) Hentet fra:

<https://lovdata.no/pro/#document/NOU/forarbeid/nou-2002-12>

NOU 1999:27 (1999). «Ytringsfrihed bør finde Sted» forslag til ny Grunnlov §100. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/026a9879891a4972b019ce10f20561fe/no/pd fa/nou199919990027000dddpdfa.pdf>

Ot.prp.nr.8 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeloven 20.mai 2005 nr.28 mv.

(skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet) (2007-11-09). Hentet

fra: <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-8-200708?searchResultContext=2166&rowNumber=4&totalHits=6086>

Ot.prp.nr.22 (2008-2009). Om lov om endringer i straffeloven 20.mai 2005 nr.28. (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning. (2008-12-19). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-22-200809?searchResultContext=1917&rowNumber=1&totalHits=1346>

Ot.prp.nr.29 (1980-1981) Om lov om endringer i straffelovens §135a og §349a (forbud mot diskriminering av homofile) (1981-01-16). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-29-198081?searchResultContext=2633&rowNumber=1&totalHits=106>

Ot.prp.nr.33 (2004-2005) Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven). (2004-12-17). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-33-200405/s214>

Ot.prp.nr.90(2003-2004). Om lov om straff (straffeloven). (2004-07-02). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-90-200304?searchResultContext=3820&rowNumber=1&totalHits=926>

Prop.66 L (2019-2020) Endringer i straffeloven mv. (avvergingsplikt, utenomrettslig tvangsekteskap, diskrimineringsvern, skyting mot politiet mv.) (2020-04-03). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-66-l-201920?searchResultContext=1690&rowNumber=11&totalHits=37930>

Rasediskrimineringskonvensjonen (1966) Konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering (07-3-1966). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/TRAKTAT/traktat/1966-03-07-1>

Riksadvokatens rundskriv (2021) *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2021*. Hentet fra: <https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokatens-mal-og-prioriteringer-for-2021/>

Straffeloven (2005). Lov om straff. (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2005-05-20-28?searchResultContext=1222&rowNumber=1&totalHits=70474>

St.meld.nr.26 (2003-2000).Om endring av Grunnloven §100. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/3cd5dabf192545c89857adfc32fe2f58/no/pdfs/stm200320040026000dddpdfs.pdf>

St.meld.nr.42 (1999-2000). Om endring av Grunnloven §100. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/45ab0ba9314d4886a30f59b69886373b/no/pdfs/stm199920000042000dddpdfa.pdf>